

Lesson Study: de effectieve vorm van teamleren

'Deze werkwijze laat mensen steviger in hun schoenen staan'

Het samenwerken van leraren kan beter, zo blijkt ook uit recente onderzoeken. Henk Logtenberg en Linda Odenthal bieden met hun boek *Lesson Study, de effectieve vorm van teamleren* praktische handvatten. 'Er is heel veel professioneel kapitaal op scholen aanwezig. Door effectief samen te werken komt alle expertise van leraren op tafel.'

Tekst:
Daphne Doemges-Engelen

Fotografie:
Shutterstock
en aangeleverde foto's

'We verwijzen in ons boek onder meer naar het rapport van de OESO, waarin staat dat het Nederlandse onderwijs het heel goed doet, maar dat er een concrete verbetering ligt in het samenwerken van leraren: ze werken nu vaak nog alleen. Onlangs werd dit ook onderstreept door het rapport van de Onderwijsraad, waarin over de professionele ruimte van leraren werd gesproken met als doel dat leraren meer gaan samenwerken. Deze adviezen sluiten naadloos aan bij de opzet van ons boek', aldus Henk Logtenberg.

Uit alle vormen van teamleren kozen de auteurs voor deze vorm omdat ze hiermee al veel positieve ervaringen opdeden. Lesson Study als professionaliseringsinstrument voor leraren en docenten in het onderwijs staat in Nederland op de kaart. Logtenberg: 'Sinds 2011 is Lesson Study in een stroomversnelling terechtgekomen. De focus is verplaatst van 'de les als een snel stromende rivier' naar de implementatie van het Lesson Study-concept: 'meegaan met de stroming van de rivier'.'

Het boek *Lesson Study, de effectieve vorm van teamleren*, kwam in het voorjaar van 2016 tot stand, en werd gepubliceerd in juni. 'De eerste reacties zijn positief. We hopen dat het onderwijsveld hiermee tools in handen heeft om een manier van teamleren, in dit geval Lesson Study, vorm en inhoud te geven. Daar willen we ze graag bij op weg helpen. Het boek bevat een stappenplan waarmee veel scholen het idee achter Lesson Study zelf kunnen uitvoeren en invoeren. Hiermee is het een praktisch handboek, een leidraad voor het opzetten van een Lesson Study-cyclus in het onderwijs; of dat nu po, vo of mbo is.'

Professioneel kapitaal

De beschreven werkwijze is het protocol van Lesson Study. 'Dat heeft een bepaalde cyclus en bij elke stap horen een aantal documenten, die we in het boek beschrijven. Er is ook een aantal rollen bij de uitvoering, onder meer de rol van procesbegeleider en die van inhoudelijk expert. In het boek zijn de rollen helder beschreven, zodat mensen weten wat ze moeten doen. Teamleren geeft aan dat er heel veel professioneel kapitaal op een school aanwezig is: wij willen de expertise van de leraren weer op tafel brengen en mensen met elkaar in gesprek laten gaan. Die expertise kunnen ze vervolgens toepassen bij hun core business: lesgeven. Dat houdt dus in dat ze niet alleen praten over schoolreisjes, roosterwisselingen en andere praktische zaken, maar vooral over hoe ze een doorgaande lijn in het lesgeven kunnen aanbrengen. Door een dergelijke afstemming tussen leraren, verbeteren ze hun manier van lesgeven en hierdoor indirect ook de leerlingresultaten. Het blijkt dat leraren door deze werkwijze een stukje autonomie terugkrijgen. Ze volgen niet klakkeloos een handleiding. Deze werkwijze laat mensen stevig in hun schoenen staan, hun eigen gezonde verstand weer gebruiken.'

Dynamiek

Auteurs Henk Logtenberg en Linda Odenthal begeleiden inmiddels ook scholen bij de uitvoering van de methode. 'De trajecten variëren van één tot twee of drie jaar.

We doen dat op verschillende scholen; van Groningen tot Maastricht. In de praktijk zie je dat er een flow, een dynamiek op scholen gaat ontstaan waarin mensen een gezamenlijke teamverantwoordelijkheid hebben voor het voeren van de lessen. Het is een beweging om samen succesvol en energievool lessen te ontwikkelen.' Linda Odenthal vult aan: 'We hebben hier gesprekken met scholen over gevoerd en dan zie je ook dat het kwartje, soms al tijdens het oriënterende gesprek, valt.'

'In de praktijk zie je dat er een flow, een dynamiek op scholen gaat ontstaan.'

De auteurs erkennen dat er in de praktijk van alledag veel energie en tijd gaat zitten in zoals zij het noemen de papieren zorg. 'Maar daarna moet bij dit soort activiteiten een knop omgezet worden. Werk niet met allerlei lijstjes, maar ga samen op onderzoek uit hoe je iets kunt verbeteren. Dat heeft altijd even tijd nodig, maar je ziet wel dat als het lukt, er andere rollen in de school kunnen ontstaan. Dat er verandering komt in de houding van leraren naar elkaar toe. Dat mensen op een informele manier bij het koffiezetapparaat het bijvoorbeeld over rekenonderwijs kunnen hebben. Zo ontstaat openheid en transparantie. Het heeft ook te maken met een soort kwetsbaarheid, iets wat je met elkaar etaleert en waar je met elkaar in wilt leren, zodat je het gewoon kunt benoemen als er iets niet lekker loopt in je klas. Want dan kunnen anderen er ook van leren. Mensen zitten nu te vaak op een eilandje; ik ben al blij als ze op schiereilanden gaan zitten. En dat het contact met het team steeds sterker wordt.'

Kracht

Logtenberg en Odenthal vulden elkaar tijdens het schrijfwerk goed aan, dankzij hun eigen ervaringen en expertise. Linda Odenthal: 'Mijn expertise ligt met name op samenwerkend leren, teamleren. Ik heb veel ervaring op dit gebied en heb voor het schrijven ook gebruikgemaakt van onderzoeken en publicaties. Het schrijfproces samen is heel natuurlijk verlopen. Ons doel was om uit te lichten waarom Lesson Study zo'n effectieve manier van teamleren is. Tegenwoordig is samenwerkend leren heel belangrijk en ook het meest effectief. Daar willen we een beeld bij geven; we merken in scholen dat mensen vaak nog maar beperkt bij elkaar gaan zitten. Een concreet beeld van wat teamleren inhoudt, hoe het eruit kan zien, kan helpen. We geven daarom praktische handvatten, maar wel met een overzicht en achtergrond waarom deze manier zo effectief is. Zo willen we mensen echt aan het denken zetten.'

Henk Logtenberg vult aan: 'We hebben lang met elkaar nagedacht over hoe je een verbinding legt tussen Lesson Study en teamleren. Lesson Study is een hype, maar wij willen verdergaan. Wij benadrukken het feit dat mensen teamplayers zijn binnen een schoolgemeenschap omdat daar kracht in zit. Bij het schrijfproces was voor

ons ook een stukje teamleren aan de orde; we hebben allebei hoofdstukken vanuit onze eigen expertise geschreven en dat vervolgens gebundeld en ook delen samen geschreven.'

In hoofdstuk 1 komt het teamleren aan bod. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de oorsprong, kenmerken, effecten en voorwaarden bij Lesson Study. Ook wordt in dit hoofdstuk de vernieuwde Werkwijze Lesson Study beschreven. In hoofdstuk 3 werken de auteurs een aantal voorbeelden uit van 'good practices' met Lesson Study in de onderwijssectoren po, vo en mbo. 'In hoofdstuk 4 komt onze expertise samen. In dat hoofdstuk staat een gedetailleerde beschrijving van de stappen die een onderwijsorganisatie kan zetten om Lesson Study effectief te implementeren.'

'Het is een beweging om samen succesvol en energievool lessen te ontwikkelen.'

Vervolgprojecten

De auteurs zijn blij met de positieve feedback op hun boek, maar willen een blijvend resultaat neerzetten. CPS Onderwijsontwikkeling, adviesbureau voor het onderwijs, ontwikkelt daarom een platform en netwerk Lesson Study. 'Ook willen we met scholen open huizen Lesson Study organiseren. Er komen nog veel meer projecten aan rondom Lesson Study als effectieve vorm van teamleren!'

'Lesson Study is a very powerful way to bring teachers together to structure and organize their thinking about classroom practices. However, we must not lose sight of the fact that Lesson Study in and of itself is an empty shell that will be filled according to the knowledge and skills brought to bear by the group of teachers conducting this activity.'
(Clea Fernandez, *Promising Practices for Improving Instruction*)

Over de auteurs

Linda Odenthal werkt als consultant bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies. Teamleren is een van haar expertises.

Henk Logtenberg werkt als rekenexpert bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies. Hij ondersteunt scholen bij rekenaarsprojecten die tot een blijvend resultaat leiden.

Fragment uit het boek

Teamleren, opbrengsten vanuit het team:

'We zijn ons meer bewust geworden van de individuele onderwijsbehoeften van studenten. We hebben nu meer variëteit aan ontworpen en uitgetroefde lessen. En we praten weer over het onderwijs, het heeft onze vakinhoudelijke en didactische kennis verdiept.'

'De gesprekken geven veel informatie, bieden inzichten en daarnaast zijn ze vaak erg leuk. Je hoort en/of ziet originele of verrassende dingen, waardoor ook de observator nieuwe ideeën en kennis opdoet en we kunnen ons op een interessante en plezierige manier blijven ontwikkelen, wat uiteindelijk terug te zien is in onze lessen in het team.'

'Onze collegiale netwerken hebben we versterkt en we hebben meer focus gekregen op het leren van de studenten en de leervinst.'

'Nu hebben we een cultuur van 'met en van elkaar leren' gecreëerd. Een cultuur waarin we samenwerken vanuit team-teaching en op gestructureerde wijze het gesprek over onderwijs aangaan. We spreken nu ook meer dezelfde taal.'

Stand
10.A040
 Bezoek ons op de NOT
 CPS

Praktische informatie

Bestellen kan via www.cps.nl/uitgeverij.
 Paperback, 120 p.
 Bestelnummer : 32401
 Kosten : € 29,90
 ISBN : 978-90-650-8000-4

